

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת כי תצא תשפ"א

עבודת חודש אלול לשוב בתשובה מתוך געגועים לאבינו שבשמים

"ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים", (כ"א, י)

בזוה"ק (זוהר חדש כי תצא צ"ו ע"ב) איתא, "ירח ימים דא ירחא דאלול". ובשם האריז"ל איתא (ע"י ביסוד ושורש העבודה ריש שער המים) לפרש עוד, דאביה זה הקב"ה, ואמה זו כנסת ישראל, ורמז יש בפסוק זה לכנסת ישראל לבכות לפני הקב"ה במשך ירח ימים והיינו חודש אלול, שהם ימי רחמים ורצון.

ויש להוסיף ולפרש תוכן הדמיון לאשת יפת תואר, שכשם שאשת יפת תואר בכייתה נובעת מרוב געגועים לקשר ושייכות לאביה ואמה, כן גם אנו צריכים לבכות בימים אלו בתשובה מרוב געגועים לשייכות וקשר לקב"ה.

ומי שאינו יכול לבכות ממש בגעגועים לקב"ה, יתעורר לכל הפחות בשעת התפילה להידבק בקב"ה, וירגיש שעומד לפני המלך הקב"ה, וישתדל מאוד לשוב בתשובה מתוך געגועים לאבינו שבשמים. ואף שכבר עברו כמה ימים בחודש אלול, אין להתייאש ח"ו אלא להסתכל על העתיד ולדעת שכל יום ויום באלול יקר כזה ממש.

והעידו על א"ז הבית אפרים (ס' בית אהרן עמ"ס הוריות בהקדמה) שמתחילת חודש אלול עמד בתפילה כאשר פניו אל הכותל, ואחר גמר התפילה היו מוצאים בכל יום במקום ישיבתו ומקום הריצה שעמד בה, שהמקום לח מהבכיות ששפך בעת התפילה. והרי לנו צורת הנהגה של גדול בתורה, שבכיותיו בחודש אלול היו בעת התפילה שאז הבכיה היא מתוך געגועים לקירבת ה', וזהו עבודתו בימים אלו.

הדברים הללו הם יסוד גדול לדרך העבודה בחודש אלול, שתהא עבודתו מתוך געגועים וכיסופין לשייכות ודביקות בו יתברך, ובוה מקיים כפשוטו "אני לדודי" באהבה גמורה לקב"ה, ואז זוכה שמוודים לו במידה זו ומתקיים בו "ודודי לי", והיינו שהקב"ה כביכול מחזיר לו אהבה על אהבתו.

ויש לרמוז הדבר גם בפסוק בתהלים (ק"ט, צב) "לולא תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי", דהנה "לולא" הוא אותיות אלול [ועל דרך מש"כ בעל הטורים פר' נצבים (דברים ל, ו) שהאותיות "לולא" האמנותי לראות בטוב ה"ם אלול, וכתבו המפרשים שלכך אומרים ממזרז זה בחודש אלול], ועל זה אמר דוד המלך ע"ה דתקותו היחידה בחודש אלול הוא לקיים "תורתך שעשועי", והיינו שישמח בתורה והיא תהא שעשועיו ממש ועי"ז יינצל בדין, אבל לולא השמחה בתורה "אז אבדתי בעניי" ואין לו תקווה ליום הדין, והיינו משום שעיקר הכוח להשיג את ה"דודי לי" דחודש אלול, הוא על ידי השתוקקות לקרבת ה', והאמצעי המובחר לזה הוא להשתעשע בתורה הקדושה, דעי"ז באים לדביקות והקירבה הגדולה ביותר, שהלא "קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא".

ומכאן תשובה להרבה בני תורה המדמים שאין להם כמה להשתנות בחודש אלול, שהלא רגילים הם להתמיד בסדרי הלימודים ג' סדרים ביום, ומתפללים ג' תפילות ביום וכו', ובמה איפה עליהם לשפר דרכיהם בחודש זה, אמנם להאמור יש ללמוד שעיקר העבודה וההתעוררות בחודש אלול הוא לקיים את המצוות בהתרגשות ובהתלהבות הלב מתוך פנימיות וחשק ושמחה, ולא להישאר בנותן מצב אל התבוננות בדרך 'מלומדה' רח"ל, אלא כשם שבשעת קיום מצוות שופר ולולב וכל כיוצא"ז במצוות הבאות מעת לעת הוא מלא בהתלהבות ובהתרגשות, כך גם יתרגש וישמח מאוד בכל יום כשמניח תפילין וכשלומד התורה הקדושה וכדו', ובכל יום יהיו בעיניו כחדשים, וכאילו

הוא בא לראשונה בחייו לעבוד את עבודת הקודש, וירגיש שהקב"ה נמצא לפניו ממש, וישמח שזוכה לקיים ציווי הבורא ית"ש ולעבדו.

יסוד גדול בחינוך הבנים

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו, זולל וסובא", (כ"א, י"ח)

אמרו חז"ל בסנהדרין (ע"א). "בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל שכר". והנה חומר בן סורר ומורה שאמרו עליו מוטב ימות זכאי ואל ימות חייב למדנו מדברי האבן עזרא כאן שהטעם הוא שהרי הוא עושה את העיקר לחיי העולם הזה, וכלשונו שהוא "כמו אפיקורוס כי לא יבקש חיי העוה"ז כי אם להתענג בכל מיני מאכל ומשתה", עיי"ש.

ויש לדרוש מפרשה זו יסוד גדול בדרך חינוך הבנים, שאין לפנק הילדים לתת להם כל משאלותם בגשמיות, אלא יש לחנכם לקדושה מנערום, וכמבואר כאן בפרשת בן סורר ומורה שעיקר חטאו הוא בתאוותו, שאין לו גבולות ורסן לעצור עצמו מתאוותו, אלא גונב מאביו כדי לאכול ולשתות, ואף לאחר שהבית דין מלקים אותו עדיין אינו נכנע, וזהו אות וסימן שסופו להתפקר לגמרי ולעמוד בפרשת דרכים וללססם את הבריות וכו' (וכדאיתא בסנהדרין ע"ב). כי דרך חיים זו של תאוה והפקירות ללא מעצורים וגבולות, היא טומאה נוראה שיש בה שורש פורה ראש ולענה לכל העבירות כולם, ומכאן לימוד גדול להורים שלא לחנך ילדיהם על ברכי התפנוקים והמעדנים בלא גבולות ומעצורים, שחינוך זה מרגיל את הילד לחיי תאוה והפקרות ולעשות עיקר את חיי העולם הזה, ללא עול מלכות שמים וחיי העולם הבא, וח"ו על ידי כך הרי הולכים מדחי אל דחי, ה"י

עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס

"אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימיך על האדמה אשר יקוק אלהיך נתן לך, כי תועבת ה' אלוקיך כל עשה אלה כל עשה עול", (כ"ה, טו-טז).

צריך ביאור מה בא הכתוב ברבות במה שכתוב בסוף "כל עושה אלה כל עושי עול".

ונראה לפרש שהגוזל על ידי משקולות, אינו מראה עצמו כגזלן אלא עושה עצמו כצדיק ששוקל כראוי, אבל באמת הוא גוזל את חבירו על ידי משקולות מעוותים, וזהו תועבת ה' שמראה עצמו כצדיק אבל באמת הוא גזלן ומעמיד פני צדיק כלפי חוץ, וזהו שנאמר "כי תועבת ה' אלוקיך כל עושה אלה", והיינו שהקב"ה שונא כל אותם רשעים כמותו המעמידים פני צדיק, ועושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס, כי רשעים אלו אינם חוזרים בתשובה מאחר שמרגילים עצמם לחשוב שהם צדיקים ואין בהם כל פגם ועוון.

וזהו לימוד לדין בעוונות המצויים בדורינו ה"י, וכגון במחלוקת שהאדם רגיל לחשוב שהוא עושה מצוה גדולה במחלוקת נגד הרשע וכו', ומדמה שעושה מצוה אבל באמת הוא חוטא בעבירה חמורה שאין כמוה, ומסלק השכינה מישראל וגם מעכב הגאולה.

וכבר המליצו בפסוק (ויקרא י"ט ט"ו) "לא תעשו עול במשפט", דאם תעשו עוולה אל תאמרו שהוא במשפט וביישר, אלא תכירו בעוול ותדעו שצריך לשוב בתשובה. סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם!

הופיע!

יצא לאור ב"ה ספר 'ביאורים והנהגות אלול וימים נוראים', הכולל שיחות ומאמרי מרן שליט"א בעניני אלול וימים נוראים, וחידישי אגדה בעניני ימים נוראים המלוקט מכל ספרי מרן שליט"א וסופו רמב"ם הלכות תשובה עם ביאור 'הדרך לתשובה' מרבינו שליט"א, וכן אורחות חיים להרא"ש עם ביאור קצר מרבינו שליט"א ניתן להשיג הספרים בחנויות הספרים המובחרים בהדפנות מיוחדת לרגל ההוצאה, הפצה ראשית: יפה נוף

הודו לה' חסדו: לאחר תפילות רבים שהתקיימו במשך השבועות האחרונים לבריאותו האיתנה של מרן רבינו שליט"א, בחסדי שמים גם במהלך השבוע היה שיפור גדול מאוד במצב בריאותו, והשבוע מסר רבינו את ה'מאמר השבועי' בביטו. הציבור מתבקש להמשיך בתפילה לפני בורא כ"ע להמשך התחזקותו ורפואתו השלימה של רבינו משה בן דבורה שליט"א, וזכה בעז"ה עוד רבות בשנים לקבל מאור תורתו ויהא בכוחו להמשיך ביתר שאת ועז באמירת הישועים בישיבה תמידים כסדרם ולהורות לעם ה' דבר ה' זו הלכה בבריות גופא ונהורא מעליא.

התודה והברכה לידידינו אשר זכות הפצת המאמר בעיר בני ברק מידי שבוע נזקפת לזכותו, יזכה הש"י לראות ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו ולרוות נחת מיוצ"ח, ויקויים בו הברכה "אורך ימים בימינו בשמאלו עושר וכבוד".

נדבת ידידנו עוז החפץ בעילום שמו העומד לימינו בכל עוז לרפואת רונית בת שרה בתושח"י במורה

נדבת ידידנו הר"ר ארי סלסקי שליט"א מתלמידי הוותיקים של מרן רבינו שליט"א לע"נ אביו הר"ר אליהו ב"ר משה יוסף ז"ל, ת.נ.צ.ב.ה.

דברים שנאמרו על מצבינו בעת הזאת ועל הדליקות בערי ירושלים

"כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלוך בידך ושבת שבינו" (כ"א, י)

מצויין לכבותה. והנה בעוה"ר נתקיים בנו כעת מאמר חז"ל, שהדליקה בערה עד שערי ארמנות ירושלים, בשעה שלא היו בני אדם מצויין לכבותה מיד עד שנתפשטה הרבה, ומה עוד שהדליקה בערה בשעה ש"אין בני אדם מצויים לכבותה", והיינו שאין גודר גדר ועומד בפרץ להשמיע קול מחאה על חילול שבת כדי להשביח חרון אף ה', ולכבות על ידי זה את הדליקה.

וחובתינו לעמוד בפרץ ולהשמיע קול מחאה על חילולי שבת, ובפרט שזהו הגורם לחורבן המקדש וירושלים עיה"ק, וכדאיתא בגמ' שם "לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו בה את השבת".

וכבר אמר הקדוש החפץ חיים זי"ע: "הרי כאשר שומעים על יהודי שהשתמד רח"ל והוטבל לנצרות כפשוטו, כולם מזדעזעים ומתרגזים ומתגעגעים על נוראות העניין, אבל כאשר רואים רח"ל יהודי מחלל שבת במזיד ובשואט נפש, אין מזדעזעים מספיק, והאמת היא שמחלל שבת בפרהסייה הרי הוא כעכו"ם (ערובין ס"ט ע"א), וא"כ בשעה שיהודי מחלל שבת בפרהסייה הרי זה כאילו הוטבל לנצרות ה", וצריך להזדעזע ממש, ומה עוד שכשם שאם יש בידינו להציל יהודי משמד צריך לפעול בכל הכוחות, כך גם כדי להציל יהודים מחילול שבת יש לפעול בכל יכולתנו.

מקובלנו מרבנותינו שלפני ביאת משיח צדקינו, בשעה שעולה לרצון לפני הקב"ה לגאול אותנו, הרי הוא מוכיח לנו שבדרכי הטבע לא נוכל להשיג ישועה, כי כלל הוא שאין הקב"ה שולח את ישועתן של ישראל אלא בשעה שאנחנו מכירים שהישועה תלויה רק בו יתברך, וא"כ בתקופה זו שמתגברים אסונות ומאורעות נוראים בבית ישראל בארץ ישראל והן בחו"ל, יש לנו לראות בזה כגילוי משמים שאין לסמוך על הטבע כלל, ואין לנו עצה אלא לבטוח בהש"ת דאיהו עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, ולולא השגחתו על כל העולם בכל רגע, היה נהפך העולם לתוהו ממש.

חלילה לנו לתלות את השריפה או שאר האסונות באיזה סיבה גשמית, אלא לזכור שהכל מהקב"ה שקורא לנו באמצעות מאורעות אלו בכדי לעורר אותנו, ואם ח"ו לא נתעורר להבין את המצב לאשורו, הרי על זה כתיב (ויקרא כ"ו) "אם תלכו עמי קרי והלכתי עמכם בחמת קרי", וכמו שביאר הרמב"ם (פ"א מהלכות תעניות ה"ג) וז"ל: "אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות", ה"י.

צריך לידע שמידת הדין מתוחה רח"ל בדור האחרון, צרות ישראל נתרבו מאוד בעוה"ר, וכמעט אין בית שאין שם צרה, זה בפרנסה, זה בשלום בית וזה במחלות שונות ומשונות, והקב"ה הרי הבטיחנו בתורה"ק (שמות ט"ו, כ"ו) "אם שמוע תשמע לקול ה' אלוך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצוותיו ושמרת כל חוקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאין", ובעוה"ר בדורינו הגענו למצב נורא שצרות הכלל והפרט מתפשטים מאוד, וזהו מסוד ה' בהנהגתו עם הדור האחרון, ותהליך הגאולה בלתי יודע לנו אלא לה' לבדו.

ראשי הכופרים השולטים בארץ ישראל רוצים להעביר את בנינו ובנותינו מהדת, בכדי שנהיה "עם ככל העמים וגוי ככל הגויים" ה", ובפרט אותו רשע העומד בראש הממשלה עם כיפה תלויה על ראשו להראות שאפשר לחיות מצד אחד כרשע ואפיקורס ולהיות עם ככל העמים וגוי ככל הגויים, ומצד שני להישאר יהודי הנאמן למסורת עם זיקה ליהדות, אמנם על זה הבטיחנו הקב"ה (יחזקאל כ, ל"ב-ל"ג) "והעולה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אמרים נהיה כגוים כמשפחות הארצות וגו', חי אני נאם ה' אלוךים אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלך עליכם", והיינו שאם נרצה להיות "עם ככל העמים", אז ישפוך הקב"ה חמתו עלינו עלינו כדי להכריח ולכוף אותנו לקבל עול מלכותו.

נמצאים אנו בתקופת הסתר פנים שלא היתה כמוה, שאין זה רק תקופת "הסתר" אלא תקופת "הסתר בתוך הסתר", והיינו שגם ההסתר פנים עצמו מוסתר מאתנו, שאין אנו מתעוררים להכיר שכל הצרות העוברות עלינו באים מחמת הסתר פנים מהקב"ה, אלא תולים הכל בטבע ואין אנו שבים לקב"ה בתשובה ובתפילה ובצדקה כדי לבטל רוע הגזירות, (עי' בדברי הגר"א ז"ל בספר דברי אליהו פרשת וילך, על הפסוק ואנוכי הסתר אסתיר), והרשעים והכופרים שולטים בתוך היכל הקב"ה ומחללים את שבת קדשינו בהיכל המלך ובירושלים עיה"ק, ואין גודר גדר ואין עומד בפרץ למנוע בעדם, ועל זה יש לנו להתפלל בכוונה "יהא שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא", והיינו שנזכה במהרה לגילוי כבוד מלכות שמים באותות ומופתים ויכירו כולם במלכותו יתברך (עי' תוס' בברכות ג' ע"א ד"ה ענין), ויזכנו השי"ת לראות במהרה בהעברת גילולים מן הארץ, ויקבלו כולם את עול מלכותו יתב', ואז נזכה במהרה לגילוי מלכות שמים בביתא משיח צדקינו בקרוב אכ"ר.

שמעתי מפי מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל ששמע מפה קדשו של הקדוש החפץ חיים זי"ע לפרש הפסוק בדרך רמז כלפי מלחמת היצר שהוא האויב האמיתי והחזק ביותר שיש לאדם, ועל זה אמר הכתוב "כי תצא למלחמה על אויבך" - בשעה שנצא למלחמה נגד היצר, יתקיים "ונתנו ה' אלוך" וימסור הקב"ה את היצר תחת ידינו, אבל אם לא נצא למלחמה נגד היצר, לא נוכל לנצחו, ולבל נחשוב שאפשר לשבת ללמוד תורה בהתמדה ודי בכך, אלא צריך תמיד להיות כחייל העומד מוכן לצאת לקרב, שאינו מסתח דעתו רגע אחד מהמלחמה.

ומו"ר זצ"ל היה מביא הדברים הללו תדיר בשיחותיו, והוי מרגלא בפומיה שזהו לימוד לדין למצבינו בדור האחרון, שבעוה"ר רבים מאחינו בית ישראל ירדו מדרך התורה, וצריכים אנו חיילים להילחם מלחמת ה', הן למחות נגד כל פירצה, והן להעמיד מוסדות תורה לרחוקים בכדי להחזירם למקור מחצבתם, וחובתנו "לצאת למלחמה נגד היצר הרע", והיינו להיות כחיילים בצבא ה' ולעמוד בפרץ למען שמירת התורה, אבל אם נשתוק ולא נפעל במלחמה, לא נזכה להכניע את כוחות היצה"ר וחילולתיו, ואפילו הצדיק והקדוש ביותר צריך לעמוד כחייל המוכן בכל רגע לצאת לקרב למען שמירת התורה בשעה שמתעורר בצורך לגדור גדר ולעמוד בפרץ.

בעניין זה שמעתי עובדא מופלאה מפי מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל, שכאשר היה בעיר ממל הגיע לשם הגה"ק רבי הירש לוינזון זצ"ל - חתנו של הקדוש ה"חפץ חיים" זי"ע, ומצא את העיר שוממה מרוחניות לאחר שהמשכילים החריבו אותה מכל זכר של יהדות, (כי ממל היה סמוך לגבול גרמניה, וההשכלה נתפשטה עד שם), ונבהל מאוד כשראה שיהודים מחללים שם שבת, וכל העיר נעשית ל"עיר הנידחת", ובשברון לב שאל האם נותר בעיר לפחות צדיק אחד, והשיבו לו שיש יהודי חייט אחד, והוא צדיק גדול, עני ושפל ברוך ונזהר לקיים כל דיני התורה עם כל פרטיה ודקדוקיה, אך כל מעשיו בסתר והוא יושב בצנעה בתוך ביתו וכאחד מל"ו צדיקים נסתרים, ואמר שרוצה להיפגש עם הצדיק נסתר הזה, והלך רבי הירש יחד עם מו"ר זצ"ל להיפגש עמו, ויצא מהתפעלות מעוצם גדלותו וצדקותו.

וכאשר יצא מהפגישה, שמע מו"ר זצ"ל את רבי הירש מתפלל לפני הקב"ה ואומר: "ריבוננו של עולם, הבטחת לנו ל"ו צדיקים נסתרים, אבל אנחנו מבקשים ממך עוד דבר, תן לנו גם ל"ו צדיקים גלויים שיועילו לכל עם ישראל, שהרי אם היה צדיק מפורסם בעיר ממל, אזי ממל לא היתה נראית כמו שהיא נראית עכשיו, אלא היו למדים ממנו ומושפעים ממנו לטובה, ואף שבוודאי יש תועלת גם בל"ו צדיקים נסתרים, אבל צריכים אנו גם צדיקים גלויים שילחמו מלחמת ה'".

ורבי הירש פנה אל מו"ר וביקשו להישאר בעיר ולפעול לקירוב נפשות, ואכן מו"ר נשאר שם ופעל בעיר נפלאות בקירוב יהודים לעבודת ה'.

עוד סיפר לי מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל, שבשעה ששמע מו"ר שהקדוש ה"חפץ חיים" עומד לפתוח כולל ללימוד קדשים ולהחזיקו ולרז בכך ביאת משיח צדקנו, [דבר שהיה בו חידוש גדול, כי בימים ההם כמעט לא היה בנמצא כולל, שהחזקתו היה כרוך בקושי ועמל רב], השתומם ונסע אליו ושאל שלכאורה מוטב שיקדיש הכסף הזה להחזיק עשרה אברכים שיסעו מעיר לעיר ומכפר לכפר לפעול פלאות בחינוך הנבים ובנות ושמירת שבת, ויהא בזה מהפכה גדולה בשמירת הדת, ובזכות המהפכה הגדולה הזאת שתביא עמה הרבה מעשים טובים, הקב"ה יחיש את ביאת משיח צדקנו, ובאשר ללימוד קדשים הוא יתברך כבר ידאג שנדע אז היאך לנהוג.

והחפץ חיים נאנח והשיב שהצדק עמו, ואכן חובת השעה וחשיבות עליונה היא להעמיד אברכים שיעברו מעיר לעיר ויפעלו נפלאות לבסס יסודות היהדות, אבל מ"מ אין זה מוטל עליו דווקא, שנראה שיש עוד שמסוגלים לכך ומוכנים להתעסק בכגון זה, אבל לגבי הקמת כולל לא נראה שיש מי שמסוגל לעשות כן ולשאת את המשא הכבד, ולפיכך הוא נוטל על עצמו את התפקיד, ומקווה להצליח בסייעתא דשמיא.

דברי הקדוש החפץ חיים הנ"ל על הפסוק "כי תצא למלחמה וגו", שייכים מאוד למצבינו בעת הזאת לאחר השריפה הגדולה שבערה והגיעה עד שערי ירושלים עיה"ק, דהנה בגמ' בשבת (ק"ט ע"ב) איתא "אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת, שנאמר ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת ולבלתי שאת משא וגו' והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלים ולא תכבה, מאי ולא תכבה, אמר רב נחמן בר יצחק בשעה שאין בני אדם מצויין לכבותה".

ומבואר בדברי הגמרא שהדליקה מצויה רק במקום שיש בו חילול שבת, ועל זה הביאו הפסוק "והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלים ולא תכבה", ופירשו חז"ל ד"לא תכבה" היינו שהדליקה תבער בשעה שאין בני אדם